

Michał KRAKOWIAK*

WYJAWIENIE MAJĄTKU DŁUŻNIKA W POSTĘPOWANIU EGZEKUCYJNYM W PRAWIE HISZPAŃSKIM, WŁOSKIM I NIEMIECKIM

(Streszczenie)

Celem prezentowanego opracowania jest omówienie instytucji w egzekucji sądowej – wyjawienia majątku dłużnika w prawie hiszpańskim, włoskim i niemieckim. Charakter prawny tego środka jest tożsamy w kontynentalnych systemach prawnych. Celem wyjawienia majątku jest bowiem uzyskanie wiedzy o mieniu dłużnika, z którego można prowadzić skuteczną egzekucję. Autor opracowania przeanalizował przepisy hiszpańskiego kodeksu postępowania cywilnego (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) – art. 589, 590, włoski kodeks (*Codice di Procedura Civile*) – art. 492, 492-bis i na koniec kodeks niemiecki (*Zivilprozessordnung*) – § 802a i nn. Dla kontrastu rozważań, jako sposób odnalezienia majątku dłużnika, autor w zakończeniu opracowania przywołał również przykład z systemu *common law*, rozwiązanie prawne określone jako *Mareva Injunction* (*Freezing Injunction*).

Słowa kluczowe: wyjawienie majątku; majątek; wierzyciel; dłużnik; skuteczność egzekucji; zajęcie majątku dłużnika

1. Wstęp

Urzeczywistnienie prawa materialnego stanowi podstawowy cel postępowania cywilnego w europejskich porządkach prawnych. Polega na zagwarantowaniu fundamentalnego prawa każdego obywatela do rzetelnego procesu, w tym do rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie. W sytuacji, gdy podmiot zobowiązany do świadczenia na podstawie tytułu egzekucyjnego – prawomocnego lub natychmiast wykonalnego – nie spełnia go dobrowolnie, powstaje koniecz-

* Dr, Katedra Postępowania Cywilnego I, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki, sędzia sądu rejonowego; e-mail: michalkpc1@wp.pl

ność przymusowej realizacji tytułu¹. Należy podkreślić, że w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przyjęto stanowisko, iż dla potrzeb art. 6 ust. 1 Konwencji² zakończenie postępowania co do meritum roszczenia nie zawsze wyznacza koniec „rozstrzygnięcia o jego prawach o charakterze cywilnym” w znaczeniu tegoż przepisu. Decyduje tu moment, w którym prawo dochodzone przez stronę rzeczywiście staje się „efektywne”, co oznacza stan gdy roszczenie cywilne zostanie rzeczywiście zaspokojone. Tak więc w sprawach, gdzie strona postępowania cywilnego musi wszcząć postępowanie egzekucyjne w celu zaspokojenia zasądanego przez sąd roszczenia, postępowanie takie musi być uznane za drugie stadium postępowania co do meritum sprawy i – konsekwentnie – co do jej strony prawnej³.

Biorąc pod uwagę powyższe, ustawodawca powinien ustanowić takie rozwiązania procesowe, które pozwolą przeprowadzić postępowanie egzekucyjne bez naruszenia prawa wierzyciela do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki⁴. W nauce słusznie zauważono, że osiągnięcie celu postępowania egzekucyjnego możliwe jest tylko wtedy, gdy organ egzekucyjny dysponuje należyтым materiałem procesowym. Celem egzekucji świadczeń pieniężnych jest ich zaspokojenie poprzez wypłatę wierzycielowi odpowiedniej kwoty. Czynności komornika sądowego jako organu egzekucyjnego sprowadzają się do wyszukania odpowiedniej sumy pieniężnej w majątku dłużnika⁵. Mając na uwadze ostatnią nowelizację przepisów polskiego kodeksu postępowania cywilnego z 10 lipca 2015 roku⁶

¹ **Z. Szczurek**, *Wiedza o majątku dłużnika środkiem efektywnego – szybkiego i skutecznego zaspokojenia praw wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym*, Gdańskie Studia Prawnicze 2009/XXI, s. 405.

² Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284 ze zm.; dalej: Konwencja). Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 6 ust. 1 Konwencji każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.

³ Wyrok ETPC z dnia 4 kwietnia 2000 r., *Dewicka vs. Polska*, nr 38670/97, w: **M.A. Nowicki**, *Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 1999–2004*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 716.

⁴ **M. Krakowiak**, *Skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania egzekucyjnego*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2005/1–6, s. 19–21.

⁵ **M. Waligórski**, *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie)*, Gebethner i Wolff, Warszawa 1948, s. 23 i 128.

⁶ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311). Ustawa wejdzie w życie 8.09.2016 r.

w zakresie uprawnień komornika sądowego do poszukiwania majątku dłużnika pozwalającego na zaspokojenie świadczenia, do którego może być skierowana egzekucja, w tym w szczególności wprowadzenie nowej regulacji w art. 801¹ dotyczącej wykazu majątku dłużnika przed komornikiem sądowym, w pełni uzasadnione wydaje się przeanalizowanie rozwiązań prawnych państw obcych w tej kwestii. Ponadto warto zauważyć, że Parlament Europejski (PE) wydał rezolucję z dnia 10 maja 2011 roku zawierającą zalecenia dla Komisji w sprawie proponowanych środków przejściowych dotyczących zamrażania i ujawniania aktywów dłużników w sprawach transgranicznych – 2009/2169(INI)⁷. PE miał na uwadze, że miliony przedsiębiorstw i obywateli korzystających z rynku wewnętrznego, a także z prawa do mieszkania i pracy w UE oraz do podróżowania po jej terytorium, muszą mieć do dyspozycji skuteczne środki na wypadek wystąpienia z roszczeniem wobec innych obywateli czy przedsiębiorstw. W szczególnych zaleceniach dotyczących ustanowienia europejskiego nakazu ujawnienia informacji o majątku (ENIM) Parlament Europejski wskazał, że dłużnicy co do zasady powinni mieć obowiązek ujawniania informacji o wszelkich aktywach zlokalizowanych w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, aby dać wierzycielom najszersze pole działania. Zdaniem PE w ramach tego instrumentu należy ustanowić zakresy dotyczące kar za niewykonanie nakazu lub za podanie fałszywych informacji w oświadczeniu tak, aby doprowadzić do skutecznego i jednolitego stosowania tego nakazu w całej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Aktualnie nie istnieje międzynarodowy instrument prawny regulujący wymianę informacji o majątku dłużnika między krajowymi europejskimi organami egzekucyjnymi. Natomiast występuje ścisła współpraca pomiędzy organami podatkowymi w całej Unii Europejskiej⁸.

⁷ Dz.U. UE C 377 E/1.

⁸ Można wymienić następujące trzy akty prawne: dyrektywę Rady 76/308/EWG z dnia 15 marca 1976 r. w sprawie wzajemnej pomocy przy dochodzeniu roszczeń wynikających z operacji będących częścią systemu finansowania Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz rolniczych opłat wyrównawczych i opłat celnych (Dz.U. L 73 z 19 czerwca 1976 r., s. 18); dyrektywę Rady 2001/44/WE z dnia 15 czerwca 2001 r. zmieniającą dyrektywę 76/308/EWG w sprawie wzajemnej pomocy przy windykacji roszczeń wynikających z czynności stanowiących część systemu finansowania Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz opłat rolnych i cel oraz w odniesieniu do podatku od wartości dodanej i podatków akcyzowych (Dz.U. L 175 z 28 czerwca 2001 r., s. 17); dyrektywa komisji 2002/94/WE z dnia 9 grudnia 2002 r. ustalająca szczegółowe zasady wykonania niektórych przepisów dyrektywy Rady 76/308/ WG w sprawie wzajemnej pomocy przy windykacji roszczeń dotyczących niektórych opłat, cel, podatków i innych środków (Dz.U. L 337 z 13 grudnia 2002 r., s. 41).

2. Prawo hiszpańskie

W prawie hiszpańskim można odnaleźć odpowiednik polskiego sądowego postępowania o wyjawienie majątku z art. 913–920² Kodeksu postępowania cywilnego⁹. W art. 589 *Ley de Enjuiciamiento Civil* (hiszpańskiego Kodeksu postępowania cywilnego)¹⁰ uregulowano wyjawienie dóbr dłużnika, zaś w art. 590 LEC – sądowe poszukiwanie (dochodzenie) majątku dłużnika. Należy zauważyć, że wymienione przepisy zawarte są w księdze III o egzekucji przymusowej i środkach zabezpieczających, tytule IV o egzekucji pieniężnej, rozdziale III o zajęciu mienia dłużnika. Wskazane rozwiązania prawne oparte są na obowiązku procesowym (*una obligación procesal*) lojalności dłużnika, natomiast nie stanowią ciężaru procesowego (*una carga procesal*) ani powinności procesowej (*un deber procesal*). W piśmiennictwie przyjęto, że różnica pomiędzy nimi jest zasadnicza, zważywszy że obowiązek procesowy jest determinowany cudzym interesem i może prowadzić do zastosowania przymusu, gdyż w każdym przypadku naruszenia rodzi sankcje. Inaczej przy ciężarze procesowym, który determinowany jest interesem własnym danej strony i nie musi być wykonany, gdyż nie jest powiązany z żadnym prawem podmiotowym. Natomiast konieczność procesowa stanowi nakaz prawny ustanowiony na rzecz zapewnienia odpowiedniego przebiegu postępowania, którego nieprzestrzeganie może doprowadzić do nałożenia grzywny¹¹. Przedstawione rozróżnienie pojęć przyjęło się także w polskim piśmiennictwie¹².

Zgodnie z art. 589 ust. 1 LEC, z wyjątkiem przypadku, gdy organ egzekucyjny zajmie mienie dłużnika wystarczające do skutecznego zakończenia egzekucji, referendarz sądowy (hiszp. *Secretario judicial*)¹³ wezwie dłużnika do stawiennictwa w sądzie w celu złożenia wykazu dóbr i praw wystarczających do zaspokojenia egzekwowanej należności, ze wskazaniem w danym przypadku podatków i innych obciążeń. W odniesieniu do nieruchomości, jeśli są zamieszkane, wskazać należy osoby je zajmujące i ich tytuł prawny. Należy podkreślić, że żądanie wyjawie-

⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 101 ze zm.; dalej: k.p.c.).

¹⁰ Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil; dalej: LEC.

¹¹ **F. Toribios Fuentes**, w: *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, **F. Toribios Fuentes** (red.), LEX NOVA 2012, s. 984.

¹² **W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki**, *Postępowanie cywilne w zarysie*, LexisNexis, Warszawa 2014, s. 116.

¹³ Na temat referendarza sądowego w prawie hiszpańskim, zob. **A. Roźnowska**, *Secretario judicial – status referendarza sądowego w Hiszpanii*, IUSTITIA 2012/4, s. 226–234.

nia majątku może być skierowane przeciwko dłużnikowi tylko w przypadkach, o których stanowi się w art. 538 ust. 2 LEC. Zgodnie z przepisem, na wniosek wierzyciela oznaczonego w tytule wykonawczym można wszcząć egzekucję przy spełnieniu jednego z następujących warunków podmiotowych: (1) egzekucję skierowano przeciwko temu, kto oznaczony jest jako dłużnik w tym samym tytule; (2) egzekucję skierowano przeciwko osobie niewymienionej w tytule wykonawczym jako dłużnik, ale odpowiadającej osobiście za dane zobowiązanie z mocy prawa lub oznaczonego dokumentu urzędowego, (3) egzekucję skierowano przeciwko osobie niewymienionej w tytule wykonawczym jako dłużnik, ale będącej właścicielem mienia, w szczególności obciążonej obowiązkiem zapłaty za dług; w tej sytuacji egzekucja przeciwko takiemu podmiotowi będzie prowadzona wyłącznie z oznaczonego majątku. Dłużnikiem, przeciwko któremu kierowane jest żądanie wyjawienia majątku, może być osoba fizyczna lub prawna¹⁴.

W art. 589 ust. 2 LEC wskazano, iż żądanie od dłużnika okazania jego dóbr następuje wraz z ostrzeżeniem o sankcjach, które mogą być na niego nałożone w przypadku poważnego oporu oraz w razie, gdy nie złoży oświadczenia o swoich dobrach, z wyłączeniem dóbr przeznaczonych do osobistego użytku, niepodlegających zajęciu oraz niepodlegających wyjawieniu długów i innych obowiązków na nim ciążyących. Referendarz sądowy może mocą postanowienia nakładać okresowe grzywny przymuszające na dłużnika, który należycie nie realizuje żądania wyjawienia majątku stosownie do ust. 2 art. 589 LEC. Przy ustalaniu wysokości grzywny bierze się pod uwagę kwotę należności, co do której wszczęto egzekucję, opór dłużnika do wyjawienia majątku i jego możliwości ekonomiczne (art. 589 ust. 3 LEC). W nauce prawa hiszpańskiego podkreśla się, że wyjawienie majątku dłużnika z aktualnie obowiązującego art. 589 LEC nie jest instytucją nową w porządku prawnym, gdyż uregulowane już było w przepisach szczególnych, tj. w art. 88 *Ley de Contrabando*¹⁵ i art. 247 *Ley de Procedimiento Laboral*¹⁶ (hiszpańskie prawo o postępowaniu w sprawach pracowniczych). Treść drugiego ze wskazanych przepisów – który nadal obowiązuje – została przeniesiona bez większych zmian do obowiązującego art. 589 LEC. Uznaje się, że wyjawienie dóbr stanowi jedno z najlepszych narzędzi w celu osiągnięcia

¹⁴ F. Toribios Fuentes, *op. cit.*, s. 984–985; O. Melita, *La ricerca dei beni da pignorare – il panorama europeo*, <http://www.auge.it/la-ricerca-dei-beni-da-pignorare-il-panorama-europeo>; stan na 4.03.2016 r.

¹⁵ Ley 2166/1964, de 16 julio de 1964, de Contrabando.

¹⁶ Ley 2/1995, de 7 abril de 1995, de Procedimiento Laboral.

większej skuteczności w wykonywaniu orzeczeń sądowych¹⁷. W nauce prawa hiszpańskiego definiuje się wyjawienie majątku jako środek ustalenia mienia we współdziałaniu dłużnika. Jego celem jest uzyskanie prawdziwych wiadomości o majątku dłużnika, dzięki którym można ustalić właściwy przedmiot zajęcia w egzekucji pieniężnej. Instytucja ta obejmuje zastosowanie przymusu w postaci ograniczeń ekonomicznych i osobowych tak, aby nakłonić dłużnika do współpracy z organem egzekucyjnym¹⁸.

W ramach elementów składowych żądania od dłużnika złożenia wykazu majątku, brzmienie art. 589 LEC pozwala na wyróżnienie elementu podstawowego, na który składa się obowiązkowe, ściśle określone postępowanie organu egzekucyjnego oraz akcesoryjnego, którym jest ostrzeżenie dłużnika o negatywnych konsekwencjach swojego zaniechania. **W pierwszej kolejności** w przebiegu postępowania przepis wymaga, aby zażądać od dłużnika wyjawienia aktualnych dóbr, z wyłączeniem tych, które nie stanowią już składników jego majątku lub przestaną nimi być w najbliższym czasie. Dłużnik nie musi wymienić także tych dóbr, które zostały już szczegółowo wyjawione w innym postępowaniu z art. 589 LEC, chyba że z jakichkolwiek powodów odwołano ich egzekucyjne zajęcie. Tak jak w polskim postępowaniu o wyjawienie majątku przed sądem rejonowym, tak i w analizowanym postępowaniu hiszpańskim budzi wątpliwość to, czy dłużnik w ramach wyjawienia powinien podać cały swój majątek, czy tylko ten, który podlega zajęciu¹⁹. W nauce hiszpańskiej wskazano, że z treści art. 589 ust. 2 LEC pośrednio wynika obowiązek podania przez dłużnika również dóbr niepodlegających zajęciu, stwierdzając w swej treści, że dłużnik zostanie upomniany określonymi sankcjami, które mogą być nałożone, jeśli nie ujawnia mienia podlegającego ewentualnemu zajęciu. Dotyczy to także tych dóbr, które częściowo objęte są ograniczeniami egzekucyjnymi²⁰. **W drugiej kolejności** w przebiegu postępowania z art. 589 LEC, dłużnik jest wzywany do wykonania wyjawienia majątku w określonej formie. **Trzeci etap** następuje, gdy ujawnione mienie wystarcza do pokrycia egzekwowanej należności. Można także wskazać,

¹⁷ **J.P. Correa del Casso**, *La manifestación de bienes del deudor en la nueva ley de enjuiciamiento civil*, Boletín de la Facultad de Derecho 2004/25, s. 94.

¹⁸ **H. Sbert Pérez**, *La investigación del patrimonio del ejecutado*, Atelier, Barcelona 2008, s. 293.

¹⁹ W polskiej nauce przyjęto, że dłużnik ma obowiązek wyjawić wszystkie składniki majątku, niezależnie od tego, czy podlegają ograniczeniom egzekucji z art. 829–839 k.p.c., gdyż to sąd dokonuje oceny, czy dany przedmiot majątkowy podlega ograniczeniom egzekucji, **M. Krakowiak**, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730–1217*, **J. Jankowski** (red.), C.H.Beck, Warszawa 2015, s. 951, Nb 19.

²⁰ **M. Cachón Cadenas**, *Apuntes de ejecución procesal civil*, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra 2011, s. 34; **F. Toribios Fuentes**, *op. cit.*, s. 985.

że art. 589 LEC nie precyzuje, czy dłużnik przy składaniu oświadczenia powinien kierować się – co jest interesujące – określoną w art. 592 ust. 2 LEC kolejnością zajęcia mienia. Tytułem przykładu można wskazać, iż w pierwszej kolejności zajęciu podlegają pieniądze i wszelkiego rodzaju rachunki bieżące, następnie obligacje, papiery wartościowe i inne instrumenty finansowe dopuszczone do obrotu, w trzeciej kolejności przepis podaje biżuterię i przedmioty artystyczne, zaś dopiero w szóstej kolejności – ruchomości, w siódmej – nieruchomości, a w ósmej – wynagrodzenia, emerytury, dochody z działalności zawodowej lub handlowej. W nauce uznano, że dłużnik może wskazywać swój majątek w dowolnej kolejności, przy czym sąd ustala, czy wyjawione składniki mienia pozwalają już zaspokoić należność wierzyciela, czy też nie²¹.

W nauce prawa hiszpańskiego w świetle art. 589 LEC zgłoszono wątpliwość co do kwestii ustalenia właściwego momentu procesowego do złożenia wykazu mienia, gdyż sam przepis nic o tym nie stanowi, ograniczając się jedynie do stwierdzenia, że sąd wzywa dłużnika do stawiennictwa, bez określenia terminu dla niego do złożenia oświadczenia w przedmiocie swojego majątku. Wobec tego przyjęto, że z uwagi na milczenie ustawodawcy i zważywszy na obowiązującą w prawie egzekucyjnym zasadę kolejności zajęcia, organ egzekucyjny może żądać w każdym czasie – w toku egzekucji – odebrania od dłużnika wykazu majątku, tyle razy, ile jest to konieczne. Mienie wskazane we wniosku o wszczęcie egzekucji i znane organowi egzekucyjnemu może okazać się niewystarczające do pełnego zaspokojenia należności wraz z kosztami egzekucji²². Następnie przepis nie wskazuje, kto ma złożyć wykaz majątku. W przypadku osób fizycznych nie ma problemu, lecz w odniesieniu do osób prawnych należy odwołać się do art. 7 LEC. Z tego przepisu można wyprowadzić wniosek, że wykaz majątku składa zarządca osoby prawnej lub inne osoby reprezentujące jednostkę zgodnie z przepisami prawa, zaś w przypadku współwłaścicieli lub jednostek niemających osobowości prawnej – ich założyciele bądź osoby sprawujące funkcje zarządzające (kierownicy, dyrektorzy)²³.

Przepis art. 589 LEC nie rozstrzyga także o formie i miejscu złożenia przez dłużnika wykazu majątku. Powyższe elementy powinien zatem określić referendarz sądowy w orzeczeniu o nakazaniu wyjawienia majątku, biorąc pod uwagę okoliczności danej sprawy. Zasadą jest złożenie wykazu w siedzibie sądu. Co

²¹ **J.A. Barrachina Cros**, *La investigación del patrimonio del ejecutado*, <http://www.recercat.cat>, stan na 10.02.2016 r.

²² **J.P. Correa del Casso**, *La manifestación...*, s. 98.

²³ *Ibidem*, s. 101.

do formy, ustawodawca nie wskazał, czy konieczna jest forma pisemna, czy dopuszczalne jest ustne złożenie wykazu majątku. Z tego punktu widzenia termin „wyjawienie” z art. 589 LEC (hiszp. *manifestar*) nie jest powiązany z formą ustną bądź pisemną. Wobec tego przyjęto jako dopuszczalne obie formy²⁴. W tym miejscu warto wskazać, że przedstawiona kwestia także pojawiła się w polskim piśmiennictwie w świetle art. 915 k.p.c. W nauce przyjęto, iż wykaz majątku dłużnik może złożyć ustnie do protokołu posiedzenia albo w formie pisemnej, gdyż brak podstaw do ograniczenia formy złożenia wykazu tylko i wyłącznie do pisemnej. Oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym, a takim jest również wykaz majątku, mogą być składane na piśmie bądź ustnie do protokołu²⁵.

Druga regulacja prawa hiszpańskiego związana z poszukiwaniem majątku dłużnika zawarta jest w art. 590 LEC. Zgodnie z przepisem, na wniosek organu egzekucyjnego, który nie może zająć mienia dłużnika wystarczającego do zakończenia egzekucji, referendarz sądowy zwróci się mocą zarządzenia do instytucji finansowych, organów i rejestrów publicznych oraz do osób fizycznych i prawnych wskazanych przez organ egzekucyjny, o nadesłanie informacji o dobrach i prawach dłużnika, znanych wymienionym podmiotom²⁶.

W nauce prawa hiszpańskiego dokonano negatywnej oceny przepisów LEC w zakresie środków procesowych dotyczących poszukiwania majątku dłużnika. Zauważono, że regulacja art. 589 LEC jest niewystarczająca i bardzo wadliwa, co przyczyniło się do niewielkiej skuteczności wyjawienia majątku w praktyce i nieprzydatności instytucji²⁷. Krytykowano także to, że wyjawienie majątku nie prowadzi do zastosowania wobec nielojalnego dłużnika kary pozbawienia wolności, gdy nie zamierza on wykonać zobowiązania ani nie obawia się nało-

²⁴ F. Toribios Fuentes, *op. cit.*, s. 987.

²⁵ A. Marciniak, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 730–1088. Tom III*, A. Marciniak, K. Piasecki (red.), C.H. Beck, Warszawa 2015, kom. do art. 915, Nb 4; M. Uliasz, *Komentarz do spraw z zakresu postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego*, J. Ignaczewski (red.), LexisNexis, Warszawa 2013, s. 410; M. Krakowiak, w: *Kodeks postępowania cywilnego...*, s. 950, Nb 13. Zgodnie z odmiennym stanowiskiem, wykaz powinien mieć formę pisemną, a podanie go w formie ustnej do protokołu jest niedopuszczalne, tak K. Flaga-Gieruszyńska, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), C.H. Beck, Warszawa 2016, kom. do art. 915, Nb 6. Autorka nie podaje uzasadnienia takiego poglądu.

²⁶ M. Cachón Cadenas, *Apuntes...*, s. 35–36. Zob. także F. Ramos Méndez, *Enjuiciamiento civil: II. Ejecución*, Atelier, Barcelona 2008, s. 242.

²⁷ M. Cachón Cadenas, *Apuntes...*, s. 33.

żenia na niego grzywny²⁸. Krytyka instytucji skupia się także na treści żądania od dłużnika wyjawienia majątku, gdyż ustawodawca nie sprecyzował kryteriów dotyczących mienia, które podlega ujawnieniu²⁹. Ponadto zwraca się uwagę, że dla skutecznego przeprowadzenia postępowania w przedmiocie wyjawienia majątku niezbędna jest dobra infrastruktura sądowa³⁰.

3. Prawo włoskie

We włoskim postępowaniu egzekucyjnym także możemy odnaleźć odpowiednik polskiej i hiszpańskiej instytucji wyjawienia majątku. W przepisie art. 492 *Codice di Procedura Civile* (włoski Kodeks postępowania cywilnego)³¹, który reguluje zagadnienie sposobu i formy zajęcia majątku w egzekucji świadczeń pieniężnych, stanowi się o przypadku, gdy zajęte u dłużnika mienie nie wystarcza na spłatę wierzyciela lub, gdy czas spłaty należności będzie długi. W takiej sytuacji komornik wzywa dłużnika do wskazania dodatkowego majątku, bardziej użytecznego z punktu widzenia skuteczności zajęcia, miejsca, gdzie się znajduje, jak również danych osobowych swoich dłużników, pod rygorem kary w razie fałszywego lub niepełnego oświadczenia (art. 492 ust. 4 CPC). Rozwinięcie powyższej czynności zawarto w art. 492 ust. 5 CPC. Co do wskazanego rygoru, pod którym następuje złożenie oświadczenia przez dłużnika, zastosowanie ma art. 388 ust. 6 w zw. z ust. 5 *Codice Penale* (włoski kodeks karny)³², zgodnie z którym karze pozbawienia wolności do jednego roku lub karze grzywny w wysokości do 516 euro podlega m.in. dłużnik wezwany przez komornika do podania rzeczy lub wierzytelności podlegających zajęciu, która nie udzieli odpowiedzi na wezwanie komornika w ciągu 15 dni lub składa fałszywe oświadczenie³³. Sankcja za naruszenie obowiązku procesowego ujęta jest w normie kodeksu karnego,

²⁸ C. Riba Trepal, *La investigación judicial en la nueva ejecución civil*, w: M. Cachón Cadenas, J. Picó i Junoy (red.), *La ejecución civil: Problemas actuales*, Atelier, Barcelona 2008, s. 146.

²⁹ H. Sbert Pérez, *¿Qué le puedo embargar a mi deudor? La investigación del patrimonio del ejecutado, o cómo buscar una aguja en el pajar*, *Economist & Jurist* 2009/03/128, s. 36.

³⁰ *Ibidem*, s. 38.

³¹ Codice di Procedura Civile, R.D. 28 ottobre 1940, n. 1443, *Gazzetta Ufficiale* n. 253; dalej: CPC.

³² Codice Penale 19 ottobre 1930, n. 1398, *Gazzetta Ufficiale* n. 251; dalej: CP. Przepis art. 388 CP reguluje przestępstwo umyślnego uchylania się spod egzekucji.

³³ Na temat systemów odpowiedzialności dłużnika za oświadczenia składane co do swojego majątku w toku egzekucji, zob. F. Auletta, *La dichiarazione del debitore sulla propria responsabilità patrimoniale: per un ripensamento dei sistemi di «compulsory revelation of assets» a due secoli dall'abolizione dell'arresto per debiti*, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

wobec tego dłużnik jest zobowiązany do wykonania wezwania, niezależnie od zawiadomienia go o konsekwencjach karnych, w myśl zasady ujętej w łacińskiej paremii „*Ignorantia legis non excusat*”³⁴.

W nauce prawa włoskiego wskazano, że wymienione przepisy wprowadzają obowiązek wyjawienia (*manifestare*) przez dłużnika swojego majątku. Takie wezwanie zakłada bezpośredni kontakt pomiędzy komornikiem a dłużnikiem i dlatego, chociaż niekoniecznie, może mieć miejsce w momencie przystąpienia komornika do zajęcia ruchomości³⁵. Z praktycznego punktu widzenia wskazuje się, że regulacja z art. 492 ust. 4 i 5 CPC może funkcjonować tylko w egzekucji z ruchomości. Pojawiają się bowiem wątpliwości interpretacyjne, jak powinien postąpić komornik w przypadku zajęcia ruchomości pod nieobecność dłużnika, zajęcia ruchomości u osoby trzeciej oraz zajęcia nieruchomości. W nauce wskazano, że w wymienionych przypadkach wydaje się, iż komornik powinien przystąpić do poszukiwania dłużnika, tak aby zrealizować obowiązek wyjawienia majątku bezpośrednio w jego obecności. Stanowisko to uzasadnia się okolicznością, iż oświadczenie z art. 492 ust. 4 CPC musi zostać złożone osobiście przez dłużnika. Następnie, z uwagi na treść art. 388 CP, możliwość zakwalifikowania zachowania dłużnika jako przestępczego jest dopuszczalna, jeśli jest on świadomy swoich obowiązków³⁶.

Oświadczenie dłużnika jest składane ustnie do protokołu i podpisywane. Jeżeli dłużnik wskaże ruchomości, to z momentem złożenia tego oświadczenia uważa się je za zajęte ze skutkami karnymi z art. 388 ust. 3³⁷, ponadto komornik sprawuje dozór nad tymi rzeczami stosownie do art. 520 CPC, a jeżeli znajdują się one w okręgu właściwości innego komornika, przesyła się kopię protokołu do organu egzekucyjnego właściwego miejscowo. Jeżeli dłużnik wyjawiał wierzytelności lub rzeczy ruchome znajdujące się w posiadaniu osób trzecich, ich zajęcie uważa się za dokonane przeciwko dłużnikowi egzekwowanemu od momentu złożenia oświadczenia, ustanawiając jednocześnie dozór oznaczonej sumy pieniężnej lub rzeczy ze skutkami z art. 388 ust. 4 w zw. z ust. 3 CP. W sytuacji, gdy dłużnik

³⁴ „Nieznamość prawa nie jest usprawiedliwieniem” – T. Salvioni, w: L.P. Comoglio, C. Console, B. Sassani, R. Vaccarella (red.), *Commentario del codice di procedura civile. Volume VI. Artt. 474–601*, UTET Giuridica 2013, s. 324.

³⁵ F.P. Luiso, *Diritto processuale civile. III. Il processo esecutivo*, Giuffrè, Milano 2011, s. 72.

³⁶ A.M. Soldi, *Manuale dell'esecuzione forzata*, CEDAM 2009, s. 261.

³⁷ W art. 388 ust. 3 CP stanowi się o przypadku, gdy ktoś pozbywa się, ukrywa, niszczy, rozprasza składniki swojego majątku podlegające zajęciu egzekucyjnemu lub zarządowi sądowemu bądź zabezpieczeniu, podlega karze pozbawienia wolności do jednego roku i grzywnie w wysokości do 309 euro.

wyjawił nieruchomości, wierzyciel prowadzi dalej postępowanie stosownie do art. 555 i nn. CPC (tj. w trybie egzekucji z nieruchomości). W piśmiennictwie zwrócono uwagę, że sformułowane w art. 492 ust. 4 CPC dwie przesłanki dopuszczające stosowanie regulacji mogą wywoływać wątpliwości interpretacyjne. Ocena, czy zajęte u dłużnika mienie nie wystarcza na spłatę wierzyciela, jest trudna w momencie zajęcia nieruchomości lub zajęcia dokonanego u osób trzecich. Oszacowanie zaś długości czasu spłaty egzekwowanej należności może być przeprowadzone dopiero, gdy rozpoczęto postępowanie egzekucyjne wszystkimi dopuszczalnymi sposobami³⁸.

Należy wskazać, że ustawodawca włoski wprowadził także inny mechanizm procesowy związany z ustalaniem mienia dłużnika. Otóż, ustawą z dnia 12 września 2014 roku³⁹ dodano w CPC art. 492-bis, który dotyczy poszukiwania w drodze elektronicznej majątku dłużnika i jego zajęcia. Warto zauważyć, że analizowane w tym miejscu rozwiązanie egzekucyjne stanowi jeden z elementów ogólnego zagadnienia informatyzacji włoskiego postępowania cywilnego. Realizowanie tej drogi rozwoju postępowania przez ustawodawcę stanowi istotny element reakcji na przewlekłość i wysokie koszty sądowego dochodzenia roszczeń⁴⁰.

Nowy przepis, tak jak wcześniej omówione wyjawienie majątku, umieszczono w części CPC dotyczącej egzekucyjnego zajęcia, przez co daje on uprawnienie każdemu wierzycielowi dysponującemu wymagalnym tytułem egzekucyjnym z ustaloną wysokością świadczenia⁴¹. Zgodnie z przepisem, na wniosek wierzyciela przewodniczący w sądzie miejsca zamieszkania lub siedziby dłużnika, po ustaleniu prawa strony do żądania wszczęcia egzekucji, zezwala na pozyskanie informacji w drodze elektronicznej o mieniu dłużnika i jego zajęciu. Wniosek nie może zostać złożony przed upływem terminu określonego w art. 482 CPC, tj. przed upływem terminu wynikającego z wezwania do zapłaty pod rygorem przystąpienia do czynności egzekucyjnych (art. 480 CPC), a w każdym przypadku nie wcześniej niż dziesięć dni po powiadomieniu dłużnika o tytule i wezwaniu go do zapłaty, dokonanych w trybie art. 479 CPC. W upoważnieniu do uzyskania informacji o mieniu dłużnika stwierdza się, że organ egzekucyjny ma dostęp poprzez bezpośrednie połączenie elektroniczne do informacji zawartych w bazach danych administracji publicznej, a w szczególności organów podatkowych, w tym archiwum sprawozdań finansowych, publicznego rejestru pojazdów

³⁸ **A.M. Soldi**, *Manuale...*, s. 259.

³⁹ Decreto Legge 12/09/2014, n. 132, Gazzetta Ufficiale 10/11/2014.

⁴⁰ **P. Della Vedova**, *La deriva telematica nel processo civile*, s. 1–5, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

⁴¹ **M. Cirulli**, *La riforma del processo esecutivo*, s. 20, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

oraz funduszy ubezpieczeń społecznych, w celu uzyskania wszelkich istotnych informacji potrzebnych do identyfikacji rzeczy i roszczeń, do których można skierować egzekucję, w tym transakcji dokonywanych przez dłużnika z instytucjami kredytowymi i pracodawcami⁴². Po wykonaniu operacji poboru danych organ egzekucyjny sporządza raport ze wskazaniem wszystkich analizowanych baz danych i pozyskanych informacji. Następnie organ egzekucyjny przystępuje w drodze elektronicznej do zajęcia określonego mienia dłużnika⁴³. Stosownie do art. 492-bis ust. 3 CPC, jeżeli uzyskany dostęp do baz danych doprowadził do zidentyfikowania rzeczy znajdujących się u dłużnika we właściwości terytorialnej komornika, który uzyskał dostęp do danych, z urzędu podejmuje on czynności opisane w art. 517 (wybór rzeczy ruchomych, do których organ egzekucyjny kieruje zajęcie), 518 (forma zajęcia ruchomości) i 520 (dozór zajętych ruchomości) CPC. Jeżeli zaś miejsca położenia rzeczy nie znajdują się we właściwości terytorialnej opisanego wcześniej komornika, poświadczona kopia protokołu jest wydawana wierzycielowi w terminie 10 dni od uzyskania odpowiedzi z systemu, celem jej przedłożenia właściwemu miejscowo organowi egzekucyjnemu, który podejmuje czynności z art. 517, 518 i 520 CPC. Omawiany przepis przewiduje także sytuację, gdy komornik nie uzyska wiedzy o zindywidualizowanej, konkretnej rzeczy za pomocą dostępu do wymienionych wcześniej baz danych. Wówczas komornik nakazuje dłużnikowi wskazanie w ciągu 15 dni miejsca, gdzie rzecz ta się znajduje, pouczając, że niewykonanie wezwania lub podanie fałszywych informacji podlega karze na podstawie art. 388 ust. 6 kodeksu karnego (CP)⁴⁴. Jeżeli dostęp do baz danych doprowadził do ustalenia wierzytelności dłużnika lub rzeczy pozostających w posiadaniu osób trzecich, doręcza z urzędu – jeżeli to możliwe zgodnie z art. 149-bis CPC (tj. zawiadomienie za pomocą poczty elektronicznej) lub faksem – dłużnikowi i osobie trzeciej protokół, który musi wskazywać wierzytelność, której dotyczy postępowanie oraz tytuł wykonawczy. Co do protokołu przesyłanego osobie trzeciej, to stanowi on wyłącznie wyciąg obejmujący informacje dotyczące tej osoby. Także drogą poczty elektronicznej

⁴² Na temat dostępu polskiego komornika sądowego do elektronicznych baz danych, w tym w ramach tzw. e-administracji, zob. **A. Klich**, *Informatyczne instrumenty pozyskiwania informacji przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Wybrane zagadnienia*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2015/10, s. 17–25.

⁴³ Zob. schemat przebiegu postępowania w trybie art. 492-bis CPC, **G. Spina**, *Ricerca con modalità telematiche dei beni da pignorare dopo il d.l. 83/2015*, La Nuova Procedura Civile 2015/3, s. 6–8.

⁴⁴ Przepis art. 388 ust. 6 CP przewiduje karę pozbawienia wolności do jednego roku lub grzywnę w wysokości do 516 euro.

komornik przesłał: nakaz powstrzymywania się przez dłużnika od wszelkich czynności wobec zajętego przedmiotu, rozporządzania wierzytelnością i jej pożytkami (zob. art. 492 ust. 1 CPC), wezwanie dłużnika do złożenia w sądzie egzekucyjnym oświadczenia o miejscu zamieszkania lub siedziby (zob. art. 492 ust. 2 CPC), pouczenie dłużnika o treści art. 495 CPC, tj. o możliwości złożenia w miejsce zajętych rzeczy lub wierzytelności określonej kwoty pieniędzy (zob. art. 492 ust. 3 CPC)⁴⁵.

4. Prawo niemieckie

W prawie niemieckim do 1 stycznia 2013 roku obowiązywały przepisy § 899–915h *Zivilprozessordnung*⁴⁶, regulujące instytucję wyjawienia majątku (*Vermögensauskunft*)⁴⁷. Dawny przepis § 899 ust. 1 ZPO, z uwagi na odesłanie do przesłanek z § 807, przewidywał, że dłużnik był zobowiązany do złożenia wykazu majątku, wymienienia źródła swoich wierzytelności i złożenia na te okoliczności odpowiednich dowodów, gdy: (1) zajęcie nie doprowadziło do całkowitej spłaty egzekwowanej wierzytelności, (2) wierzyciel uprawdopodobnił, że dokonane zajęcie nie doprowadzi do całkowitego zaspokojenia należności, (3) dłużnik odmówił wydania mienia, (4) komornik powtarzalnie nie zastał dłużnika w miejscu jego zamieszkania. Dłużnik składał przysięgę, że złożony wykaz był zupełny i prawdziwy, zgodny z jego wiedzą i świadomością. Postępowanie było wszczynane na wniosek wierzyciela. Komornik sądowy wzywał dłużnika do stawienia się w wyznaczonym terminie. Wezwanie to doręczano bezpośrednio dłużnikowi, również w sytuacji, gdy miał ustanowionego pełnomocnika procesowego. Powiadamiano także wierzyciela o wyznaczonym terminie wyjawienia majątku. Stosownie do uchylonego § 900 ust. 2 ZPO dłużnik i wierzyciel mogli nie wyrazić zgody na niezwłoczny odbiór wykazu majątku i przyrzeczenia. Wówczas komornik wyznaczał termin i miejsce odebrania wykazu majątku i przyrzeczenia⁴⁸.

⁴⁵ Zob. **M. Bove**, *Modifiche in materia di espropriazione del credito nel d.l. n. 132 del 2014 convertito in l. n. 162 del 2014*, s. 12–13, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

⁴⁶ *Zivilprozessordnung* z 12.9.1950, BGBl. I S. 3202; dalej: ZPO.

⁴⁷ Dotychczasowe przepisy o wyjawieniu majątku zostały uchylone mocą ustawy *Gesetz zur Reform der Sachaufklärung in der Zwangsvollstreckung* z 29.07.2009, BGBl. I S. 2258.

⁴⁸ **Ch. Seiler**, w: *Zivilprozessordnung. Kommentar*, **H. Thomas, H. Putzo** (red.), C.H. Beck, München 2011, s. 1260–1261; **U. Gottwald**, *Zwangsvollstreckung. Kommentar zu den §§ 704–915h ZPO mit Antrags- und Klagemustern für die Rechtspraxis. Berliner Kommentare*, Haufe, Berlin 2002, s. 1051–1053; **H. Brox, W.-D. Walker**, *Zwangsvollstreckungsrecht*, C.H. Beck, München 2011, s. 526–534.

Złożenie wykazu majątku przez dłużnika z dniem 1 stycznia 2013 roku nie jest już ograniczone przez opisane wcześniej warunki. Aktualnie wierzyciel może wystąpić o wyjawienie majątku jeszcze przed nieskutecznym zajęciem. W tym celu wystarczające jest złożenie wniosku egzekucyjnego u komornika. Zgodnie bowiem z § 802a ust. 2 pkt 2 ZPO komornik niezależnie od innych obowiązków, pozyskuje także informacje o majątku dłużnika, stosownie do § 802c ZPO (*Vermögensauskunft des Schuldners*). Dłużnik obowiązany jest na żądanie komornika udzielić informacji o swoim majątku w celu zaspokojenia należności pieniężnej, podać nazwisko, datę i miejsce urodzenia. Jeżeli dłużnikiem jest osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, wskazuje swoją firmę, siedzibę i numer w rejestrze handlowym. Dłużnik musi podać wszystkie składniki majątku. Co do zasady, nie muszą zostać wskazane rzeczy niepodlegające zajęciu z § 811 ust. 1 pkt 1 i 2 ZPO. Do przysięgi dłużnika, że złożony wykaz majątku jest zupełny i prawdziwy, stosuje się § 478–480 i 483.

Komornik wyznacza dłużnikowi termin dwóch tygodni do zapłaty należności, a w przypadku bezskutecznego upływu terminu wyznacza posiedzenie w celu wyjawienia majątku. Na wyznaczonym posiedzeniu dłużnik ma złożyć także dokumenty dotyczące składników jego mienia. Komornik może postanowić, że złożenie wykazu majątku odbędzie się w miejscu zamieszkania dłużnika, który uprawniony jest do wniesienia od tej decyzji sprzeciwu w terminie tygodnia (§ 802f ust. 1 i 2 ZPO). Dłużnik musi zostać pouczone o prawach i obowiązkach opisanych powyżej oraz o konsekwencjach nieusprawiedliwionego niestawienia na wezwanie komornika lub naruszenia obowiązku udzielenia informacji o swoim majątku. Warto wskazać, że niemiecki kodeks karny⁴⁹ wprowadza karę za fałszywe oświadczenie już w postaci zaniedbania (zob. § 156 i 161 StGB). Przepisy przewidują alternatywną karę pozbawienia wolności nawet do trzech lat w przypadku oszustwa lub grzywnę.

Uchylony dawny § 901 ZPO przewidywał, że wobec dłużnika, który nie stawiał się w wyznaczonym terminie w celu wyjawienia majątku lub który bez przyczyny odmówił wyjawienia majątku, sąd wydawał na wniosek nakaz aresztowania w celu przymuszenia dłużnika do wyjawienia majątku. Nie było wymagane doręczenie nakazu aresztowania przed przystąpieniem do jego wykonania. Po powołanej już reformie, obowiązującej od 1 stycznia 2013 roku w przedmiotowej kwestii zasadniczo regulację ujęto w § 802g i 802i ZPO. Aktualnie, na wniosek wierzyciela, sąd może nakazać aresztowanie dłużnika w razie nieusprawiedliwionej nieobecności dłużnika w wyznaczonym przez komornika terminie zło-

⁴⁹ Strafgesetzbuch (StGB) z 13.11.1998, I 3322.

żenia wykazu majątku lub w przypadku nieusprawiedliwionej odmowy podania informacji, o których mowa w § 802c ZPO tak, aby doprowadzić do wykonania przez dłużnika nakazu wyjawienia majątku. Tak jak w poprzednim stanie prawnym, tak i obecnie, doręczenie nakazu aresztowania przed przystąpieniem do jego wykonania nie jest konieczne. Wykonanie nakazu aresztowania należy do komornika. W każdym przypadku zatrzymanie dłużnika nie może przekraczać sześciu miesięcy⁵⁰ – tak też stanowił uchylony § 909 *ust. 2 ZPO*. Aresztowany dłużnik może w każdym czasie złożyć wykaz majątku przed komornikiem właściwym miejscu jego osadzenia. Wierzyciel może uczestniczyć w tym posiedzeniu, jeżeli złoży o to wniosek, a jego uwzględnienie nie doprowadzi do opóźnienia w odebraniu wykazu. Po złożeniu wykazu majątku dłużnik zostaje zwolniony z aresztu⁵¹. Aktualnie, także sąd prowadzi rejestr osób, które wyjawily majątek. Stosownie do § 882c ZPO komornik zwraca się o wpisanie dłużnika do rejestru.

Należy podkreślić, że dzięki powołanej nowelizacji z dnia 29 lipca 2009 roku⁵² wykaz majątku przed komornikiem sądowym nie jest już jedynym instrumentem procesowym pozostającym do dyspozycji wierzyciela w prawie niemieckim w celu uzyskania informacji o majątku dłużnika. W przypadku bowiem, gdy dłużnik nie podał swojego mienia w trybie wyjawienia majątku lub, gdy jest prawdopodobne, że wskazany majątek nie da całkowitego zaspokojenia należności, komornik może wykorzystać swoje uprawnienia do poszukiwania majątku dłużnika określone w nowym § 802l ZPO⁵³.

5. Zakończenie

Efektywna egzekucja orzeczeń sądowych zależy od tego, czy wierzyciel i organ egzekucyjny mają wiedzę o majątku dłużnika i, w konsekwencji, czy można przeprowadzić skuteczne zajęcie mienia. Powyższe stwierdzenie jest aktualne w każdym nowoczesnym porządku prawnym i dlatego ustawodawcy poszukują najlepszych rozwiązań prawnych w tej kwestii. W niniejszym opracowaniu przeanalizowano na przykładzie prawa hiszpańskiego, włoskiego i niemieckiego jeden z procesowych instrumentów w egzekucji sądowej – wyjawienie majątku. Istota tego środka prawnego jest tożsama we wszystkich wymienionych kontynentalnych porządkach prawnych. Szczególnie interesujące rozwiązanie zawiera

⁵⁰ F. Auletta, *La dichiarazione...*, s. 5–6.

⁵¹ H. Brox, W.-D. Walker, *Zwangsvollstreckungsrecht*, s. 540–541.

⁵² Zob. przyp. 47.

⁵³ H. Brox, W.-D. Walker, *Zwangsvollstreckungsrecht*, s. 542.

włoski kodeks postępowania cywilnego w art. 492-bis, który dotyczy poszukiwania majątku dłużnika drogą elektroniczną i jego zajęcia. Warto dla kontrastu, a zarazem szerszego spojrzenia na instytucję wyjawienia majątku jako sposobu poszukiwania mienia dłużnika, przywołać także przykład z systemu *common law*, w którym stosowany jest środek prawny pod nazwą *Mareva Injunction* (*Freezing Injunction*). Jest on efektem orzecznictwa sądów angielskich z lat siedemdziesiąt ubiegłego wieku⁵⁴; stanowi tymczasowy nakaz powstrzymania pozwanego w postępowaniu cywilnym od rozporządzania aktywami swojego majątku tak, aby zapewnić wykonanie przyszłego orzeczenia. *Mareva Injunction* nie przyznaje powodowi żadnych praw do mienia pozwanego ani nie daje mu pierwszeństwa zaspokojenia w przypadku niewypłacalności pozwanego⁵⁵. Wynika to z okoliczności, iż zabezpieczenie to wymierzone jest przeciwko osobie pozwanego i ma charakter środka *in personam*, nie zaś *in rem*. Co istotne, dłużnik, który naruszy taki zakaz, naraża się na zastosowanie przeciwko niemu środków przymusu o charakterze ekonomicznym lub osobistym.

Bibliografia

Akty prawne:

- Codice di Procedura Civile, R.D. 28 ottobre 1940, n. 1443, Gazzetta Ufficiale n. 253.
 Codice penale 19 ottobre 1930, n. 1398, Gazzetta Ufficiale n. 251.
 Decreto Legge 12/09/2014, n. 132, Gazzetta Ufficiale 10/11/2014.
 Gesetz zur Reform der Sachaufklärung in der Zwangsvollstreckung z 29.07.2009, BGBl. I S. 2258.
 Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil.
 Ley 2166/1964, de 16 julio de 1964, de Contrabando.
 Ley 2/1995, de 7 abril de 1995, de Procedimiento Laboral.
 Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 10 maja 2011 r. zawierająca zalecenia dla Komisji w sprawie proponowanych środków przejściowych dotyczących zamrażania i ujawniania aktywów dłużników w sprawach transgranicznych 2009/2169(INI), (Dz.U. UE C 377 E/1).
 Strafgesetzbuch (StGB) z 13.11.1998, I 3322.
 Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311).
 Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 101 ze zm.).
 Zivilprozessordnung z 12.9.1950, BGBl. I S. 3202.

⁵⁴ L. Sandrini, *Tutela cautelare in funzione di giudizi esteri*, CEDAM 2012, s. 55.

⁵⁵ D. Capper, *The need for Mareva Injunctions reconsidered*, Fordham Law Review 2005/73, s. 2161–2165.

Opracowania:

- Broniewicz Witold, Marciniak Andrzej, Kunicki Ireneusz**, *Postępowanie cywilne w zarysie*, LexisNexis, Warszawa 2014.
- Brox Hans, Walker Wolf-Dietrich**, *Zwangsvollstreckungsrecht*, C.H. Beck, München 2011.
- Cachón Cadenas Manuel**, *Apuntes de ejecución procesal civil*, Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra 2011.
- Capper David**, *The need for Mareva Injunctions reconsidered*, Fordham Law Review 2005/73, s. 2161–2181.
- Correa del Casso Juan Pablo**, *La manifestación de bienes del deudor en la nueva ley de enjuiciamiento civil*, Boletín de la Facultad de Derecho 2004/25, s. 85–113.
- Flaga-Gieruszyńska Kinga**, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Andrzej Zieliński, Kinga Flaga-Gieruszyńska (red.), C.H. Beck, Warszawa 2016, kom. do art. 915.
- Gottwald Uwe**, *Zwangsvollstreckung. Kommentar zu den §§ 704–915h ZPO mit Antrags und Klagemustern für die Rechtspraxis. Berliner Kommentare*, Haufe, Berlin 2002.
- Klich Aleksandra**, *Informatyczne instrumenty pozyskiwania informacji przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym. Wybrane zagadnienia*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2015/10, s. 9–29.
- Krakowiak Michał**, *Skarga o stwierdzenie przewlekłości postępowania egzekucyjnego*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2005/1–6, s. 19–42.
- Krakowiak Michał**, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz do art. 730–1217*, Janusz Jankowski (red.), C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 946–955.
- Luiso Francesco Paolo**, *Diritto processuale civile. III. Il processo esecutivo*, Giuffrè, Milano 2011.
- Marciniak Andrzej**, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 730–1088*, t. III, Andrzej Marciniak, Krzysztof Piasecki (red.), C.H. Beck, Warszawa 2015, kom. do art. 915.
- Nowicki Marek Antoni**, *Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 1999–2004*, Zakamycze, Kraków 2005.
- Ramos Méndez Francisco**, *Enjuiciamiento civil: II. Ejecución*, Atelier, Barcelona 2008.
- Riba Trepal Cristina**, *La investigación judicial en la nueva ejecución civil*, w: Manuel Cachón Cadenas, Joan Picó i Junoy (red.), *La ejecución civil: Problemas actuales*, Atelier, Barcelona 2008, s. 141–156.
- Rożnowska Aleksandra**, *Secretario judicial – status referendarza sądowego w Hiszpanii*, IUSTITIA 2012/4, s. 226–234.
- Salvioni Teresa**, w: *Commentario del codice di procedura civile. Volume VI. Artt. 474–601*, Luigi Paolo Comoglio, Claudio Consolo, Bruno Sassani, Romano Vaccarella (red.), UTET Giuridica 2013, s. 308–340.
- Sandrini Lidia**, *Tutela cautelare in funzione di giudizi esteri*, CEDAM 2012.
- Sbert Pérez Hector**, *La investigación del patrimonio del ejecutado*, Atelier, Barcelona 2008.
- Sbert Pérez Hector**, *¿Qué le puedo embargar a mi deudor? La investigación del patrimonio del ejecutado, o cómo buscar una aguja en el pajar*, Economist & Jurist 2009/03/128, s. 34–41.
- Seiler Christian**, w: *Zivilprozessordnung. Kommentar*, Heinz Thomas, Hans Putzo (red.), C.H. Beck, München 2011, s. 1259–1261.
- Soldi Anna Maria**, *Manuale dell'esecuzione forzata*, CEDAM 2009.
- Szczurek Zbigniew**, *Wiedza o majątku dłużnika środkiem efektywnego – szybkiego i skutecznego zaspokojenia praw wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym*, Gdańskie Studia Prawnicze 2009/XXI, s. 405–420.

Toribios Fuentes Fernando, w: *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, Fernando Toribios Fuentes (red.), LEX NOVA 2012, s. 982–991

Waligórski Marian, *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie)*, Gebethner i Wolff, Warszawa 1948.

Uliasz Marcin, *Komentarz do spraw z zakresu postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego*, Jacek Ignaczewski (red.), LexisNexis, Warszawa 2013.

Strony internetowe:

Auletta Ferruccio, *La dichiarazione del debitore sulla propria responsabilità patrimoniale: per un ripensamento dei sistemi di «compulsory revelation of assets» a due secoli dall'abolizione dell'arresto per debiti*, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

Barrachina Cros Joan Anton, *La investigación del patrimonio del ejecutado*, <http://www.recer.cat>; stan na 10.02.2016 r.

Bove Mauro, *Modifiche in materia di espropriazione del credito nel d.l. n. 132 del 2014 convertito in l. n. 162 del 2014*, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

Cirulli Massimo, *La riforma del processo esecutivo*, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

Della Vedova Paolo, *La deriva telematica nel processo civile*, s. 1–5, <http://www.judicium.it>; stan na 5.03.2016 r.

Melita Orazio, *La ricerca dei beni da pignorare – il panorama europeo*, <http://www.auge.it/la-ricerca-dei-beni-da-pignorare-il-panorama-europeo>; stan na 4.03.2016 r.

Michał KRAKOWIAK

**DISCLOSURE THE ASSETS OF THE DEBTOR IN THE ENFORCEMENT PROCEEDINGS
IN SPANISH, ITALIAN AND GERMAN LAW**

(Summary)

The purpose of this article is to discuss the regulation of the debtor to disclose his assets in Spanish, Italian and German law. The nature of this measure is the same in the continental legal systems. The aim to disclosure the assets is to obtain knowledge of the debtor's property which can be carried out effective enforcement. The Author analyzed the regulations of the Spanish Code of Civil Procedure (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) – art. 589, 590, the Italian Code (*Codice di Procedura Civile*) – art. 492, 492-bis and in the end, the German Code (*Zivilprozessordnung*) – § 802a ff. By contrast, as a way to find property of the debtor, the Author recalled in the end also an example of the *common law* system, which is used as a remedy called *Mareva Injunction* (*Freezing Injunction*).

Keywords: disclosure the assets; assets; creditor; debtor; effectiveness of enforcement; distraint